МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)

За загальною редакцією академіка ***С. В. Ківалова***

С70 **Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху**: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.

ISBN 978-617-8763-16-9

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор ***М. Р. Аракелян***

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

Зміст

– ***комплексний підхід,*** в основі якого лежіть використання таких інструментів, як: *по-перше,* синтез методів; *по-друге,* міждисциплінарність; *по-третє,* прогнозування; *по-четверте,* інтеграцію досвіду.

Підсумовуючи викладене, необхідно звернути увагу, що окреслені нами моделі не є вичерпними, а їх застосування знаходиться у прямій залежності із метою оцінки ризиків та загроз організованої злочинності, функціональної спрямованості та призначення сформованих на основі відповідної методології аналітичних даних, суб'єкта їх використання тощо.

Список використаних джерел:

1. Албул С. В. Концептуальні засади становлення кримінальної розвідки в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2026. № 1. Ч. 3. С. 9–13.

2. Бідюк П. І. Терентьєв О. М., Коновалюк М. М. Байєсівські мережі в технологіях інтелектуального аналізу даних. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер.: Комп'ютерні технології.* 2010. Вип. 121. С. 6–16.

3. Литвинов О. М. Прогностичний підхід до аналізу організованої злочинності. *Форум права.* 2011. № 1. С. 590–594.

4. Новіков О. В. Проблеми використання деяких методів прогнозування злочинності для передбачення криміногенної ситуації в Україні у повоєнний період. *Питання боротьби зі злочинністю.* 2025. Вип. 49. С. 43–55.

5. Сосенко В. М. Ризик-орієнтований підхід як принцип права. *Право і суспільство.* 2022. № 2. С.186–194.

6. Шевчук О. Ф. Регресійна модель рівня злочинності на основі головного індикатора економічного розвитку України. *Форум права.* 2023. № 1. С. 33–44.

7. Цехан Д. М. Оперативно-розшукова протидія злочинності у місцях позбавлення волі : монографія. Одеса. Юридична література, 2021. 296 с.

Ключові слова: організована злочинність, загрози, ризики, моделі оцінки ризиків і загроз.
Key words: organized crime, threats, risks, risk and threat assessment models.

Бершавська Анастасія Сергіївна
Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри оперативно-розшукової та поліцейської діяльності

СТРУКТУРА КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПОСОБНИЦТВОМ ДЕРЖАВІ-АГРЕСОРУ

Актуальність структуризації криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних із пособництвом державі-агресору зумовлена необхідністю формування чіткої інформаційної моделі такої злочинної діяльності. В динамічних

умовах ситуації протидії таким злочинам в зоні бойових дій або прифронтових територій, виникненні питань технічного забезпечення збереження віддалених комп'ютерних даних, модель злочинів, пов'язаних із пособництвом державі-агресору, стане фундаментом для висунення обґрунтованих слідчих версій та подальшого планування досудового розслідування. Так, В. Тіщенко наголошував, що зіставлення конкретної слідчої ситуації в кримінальному провадженні з криміналістичною характеристикою виду (групи) кримінальних правопорушень дає змогу побудувати вірогідну модель розслідуваного діяння, визначити напрями пошуку доказової інформації, якої ще не вистачає [1, с. 326].

А. Коваленко підкреслював, що орієнтиром для когнітивного пошуку джерел (носіїв) доказової інформації можуть виступати типові логічні зв'язки та статистичні кореляційні залежності між слідами певної категорії кримінальних правопорушень та іншими елементами їх механізму (способом, знаряддям, ознаками правопорушника та потерпілого тощо) [2, с. 173]. Автор наголошував, що згадані відомості в узагальненому вигляді наводяться в криміналістичних характеристиках кримінальних правопорушень у структурі окремих криміналістичних методик [2, с. 173-174]. В. Синчук відзначав, що практичне інструментальне значення таких характеристик полягає в можливості використання узагальнених даних для розкриття конкретного кримінального правопорушення [3, с. 94]. В цьому аспекті характеристика ним практично зводиться до обставин, що підлягають встановленню. Ми вважаємо, що теоретичне та практичне розмежування криміналістичної характеристики з обставинами, що підлягають доказуванню (ст. 91 КПК України) є важливим етапом структуризації криміналістичної характеристики будь-якого виду злочинів, зокрема й пособництва державі-агресора.

Обставини, що підлягають встановленню фактично виступають сталим переліком фактів, необхідних для юридичної оцінки діяння. Криміналістична характеристика виступає науковим інструментом, який допомагає отримувати нове знання про об'єкт – систему типових даних про взаємозв'язки між елементами певного виду/групи злочинів (способом, слідами, особою злочинця тощо). Чітке відмежування цих категорій дозволяє уникнути методологічних помилок, адже інструментарій для отримання інформації не повинен ототожнюватися з предметом доказування, що забезпечить наукову визначеність процесу пізнання конкретного явища – злочинної діяльності, пов'язаної із пособництвом державі-агресору. Прийняття процесуальних рішень буде ґрунтуватись саме на статистичних відомостях та зв'язках елементів механізму злочину, накопичених та описаних у певній структурі криміналістичній характеристики.

Максимально узагальнюючи перелік основних елементів криміналістичної характеристики злочинів, ми приходимо до думки про те, що традиційно в структурі криміналістичної характеристики злочинів виділяють: предмет/об'єкт посягання, спосіб вчинення злочину, злочинні технології, типову слідову картину, характеристики особи злочинця, мотиви/мету вчинення злочину, характе-

ристики особи жертви/потерпілого, обставини вчинення злочину (природничі, часові, просторові, поведінкові та інші характерні обставини події злочину), окремо кореляційні взаємозалежності між наведеними елементами. Аналіз структури криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних із пособництвом державі-агресору, вказує на те, що суто класичні підходи потребують трансформації на користь розроблення типових моделей злочинних технологій, зумовлених рівнем організації та повторюваності злочинної діяльності.

По-перше, злочинні технології повинні стати базовим елементом пособництва держави-агресора, часто діяльність злочинця має форму «легальної» діяльності: підписання господарських договорів, сплата податків у бюджет державі-агресору на окупованих територіях, передача матеріальних ресурсів під виглядом «гуманітарної допомоги» або під виглядом «умов загрози життю та здоров'ю» [4, с. 8]. При цьому таку діяльність супроводжує технологічна складова – використання закритих/прихованих каналів зв'язку, хмарних сховищ для передачі службової інформації, криптовалютних гаманців для фінансування тощо.

По-друге, важливим елементом в механізмі злочину стає мотив злочину, який практично визначає категорію особи злочинця: посадова особа, бізнесмен або працівник, який має доступ до ресурсів, маргінальна особистість чи «білий комірець» з високим інтелектуальним рівнем, що зумовлює високу латентність злочину. Мотив фактично буде зумовлювати наявність або відсутність у злочинній технології способів приховування злочинів, пов'язаних із пособництвом державі-агресору.

По-третє, для пособництва характерна висока питома вага електронних (цифрових) слідів. Комп'ютерні дані у формі записів у державних реєстрах росії, електронне листування з кураторами, фотофіксації об'єктів критичної інфраструктури, а також сліди прийняття адміністративних рішень (накази, розпорядження на користь окупантів) виступають основним джерелом інформації про обраний спосіб вчинення злочину.

Звертаючись до процесуального переліку обставин, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні, визначених в статті 91 КПК України, ми хочемо підкреслити, що знання про злочинні технології дозволять конкретизувати подію конкретного злочину (певний час, місце та спосіб злочину); мотиви та мета особи злочинця (вказуючи на типову детермінацію (ідеологія чи нажива), відповідно наявність прямого умислу на допомогу агресору) – форму вини обвинуваченого; типові сліди (наприклад, банківські трансакції) – розмір заподіяної державі шкоди; характеристики особи злочинця – ступінь тяжкості покарання. Отже, наведена структуризація криміналістичної характеристики прямо впливає на процес доказування, а визначені нами елементи співвідносяться з обставинами, що підлягають доказуванню як «засіб» та «мета», перші дозволяють визначити де шукати, а другі – в ст. 91 КПК України – визначають, що саме має бути доведено для обґрунтованого висунення звинувачення до конкретної особи.

Список використаних джерел:

1. Тіщенко В. В. Криміналістичне розпізнавання в розслідуванні злочинів. *Правове життя сучасної України* : у 3 т. : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса: Гельветика, 2020. Т. 3. С. 325–327.
2. Коваленко А. В. Теоретичні та праксеологічні основи криміналістичного вчення про збирання, дослідження та використання доказів у кримінальному провадженні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2025. 555 с.
3. Синчук В. Л. Розслідування вбивств: шляхи вдосконалення: монографія. Харків : Харків юридичний, 2005. 288 с.
4. Албул С. В. Окремі аспекти документування працівниками кримінальної поліції воєнних злочинів на деокупованих територіях України. *Процесуальні та криміналістичні аспекти розслідування воєнних злочинів:* матеріали круглого столу (Одеса, 21.02.2024 р., ОДУВС). Одеса: ОДУВС, 2024. С. 6–11.

Ключові слова: пособництво державі-агресору, злочин, досудове розслідування, технологія злочинної діяльності, криміналістична характеристика, структура.

Key words: aiding and abetting the aggressor state, crime, pre-trial investigation, technology of criminal activity, forensic characteristics, structure.

Біцюк Андрій Володимирович
Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри оперативно-розшукової та поліцейської діяльності

КЛАСИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ ПОХОДЖЕННЯ НЕОБҐРУНТОВАНИХ АКТИВІВ

Одним із основних пріоритетів реального забезпечення національної безпеки є детінізація та деофшоризація економіки України, а також нейтралізація будь-який ризиків та проявів корупційного характеру у межах інституційної системи державного управління. Зважаючи на викладене, а також реалізуючи відповідну дорожню карту реформ в Україні збудована інституційна система протидії різним формам корупційних проявів, яка маю рубіжний характер, зокрема на рівні правового рівня протидії таким правопорушенням. Аналіз матеріалів практики свідчить, що у структурі корупційних, а також пов'язаних із корупцією кримінальних правопорушень значну питому вагу становлять діяння, пов'язані із формуванням та використанням необґрунтованих активів [2, с. 93; 3, с. 425]. У той же час, практика роботи правоохоронних інституцій свідчить, що ними не завжди приділяється належна увага, зокрема точному встановленню механізмів та джерел походження необґрунтованих активів у разі їх виявлення під час реалізації правоохоронної функції [1, с. 588]. Необхідно наголосити, що у